

Buugga Yoo'eel iyo Kaniisadda La'odikiya ee Adventist-ka Maalinta Toddobaad - Lambar Soddon iyo Sagaal

Jeff Pippenger
2026-02-02

Lambarka Sagaal iyo Soddonaad

Imtixaanka gudaha ee dhagaxii dhammeystirka omega, kaas oo ka dambeeya imtixaankii dibadda ee aasaaska alfa ee 2024, wuxuu u baahan yahay qeexid ku saabsan “bakhaarka,” iyo “hiblibka” lagu hayo bakhaarka. Imtixaanku waa mid nebiyadeed, wuxuuna leeyahay sadar run ah oo gudaha ah iyo mid dibadda ah. Miyey dahab-qurxoonnadu yihiin hadhaagii James White, mise waa runaha Erayga Ilaah? Labaduba waa ay yihiin.

9/11, dadka Ilaah waxaa loogu yeedhay inay cunaan kitaabkii yaraa oo ay ku noqdaan jidadkii hore ee Yeremyaah, halkaas oo markaas aasaasyadii lagu dhigay. 9/11, waxaa la arkay in markii Yooxanaa, ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad, loo sheegay inuu cabbiro, loo sheegay inuu cabbiro laba waxyaalood. Waxaa loo sheegay inuu cabbiro macbudka iyo kuwa ku caabudaya gudihisa labadaba. Waxaa loo sheegay inuu ka tago barxadda muddadii 1,260-ka sannadood ahayd ee Quruumuhu ku tumanayeen meesha quduuska ah iyo ciidanka. Meesha quduuska ah iyo ciidanku waa macbudka iyo kuwa ku caabudaya gudihisa.

Sannadkii 2023, isla malaa'igtii soo degtay 9/11 ayaa mar kale soo degtay, iyada oo furka ka qaaday farriinta Qaylada Habeenbadhka, dabadeedna sannadkii 2024 imtixaankii aasaasiga ahaa ee dibadda ee ku saabsanaa in astaanta Rooma ay weli xaqiijiso aragtida sidii ay ugu xaqiijisay Milleriyiintii.

“Daaqadaha furan” ee samadu waxay tilmaamayaan imaatinka tijaabada gudaha ee omega ee macbudka iyo baaqa ah “in la soo noqdo.” Tijaabadu waxay u baahan tahay in la garto laba calaamadood. Markii malaa'igtii saddexaad timid 1844, dabadeedna mar kale 9/11, Yooxanaa waxaa lagu amray inuu cabbiro macbudka iyo kuwa ku dhex caabudaya, sidaas awgeedna lagu aqoonsanayo hawl nebiyadeed oo ah cabbiridda macbudka iyo kuwa caabudaya sannadka 2023. Malakii wuxuu soo qaadaa su'aasha ah maxay tahay “bakhaarka,” maxaase yahay “hiblibka?” Su'aalahan isla kuwii ku jira riyadii Miller waxay ahaan lahaayeen, waa maxay “sanduuqa,” maxayse yihiin “dahabka qaaliga ah.”

Riyadii Miller waxay tilmaamaysaa daaqadaha samada ee furan inay yihiin meesha kiniisadda guulaysatay ee Muujintii sagaal iyo tobnaad kor loogu qaadayo oo linen cad loo huwiyo si ay ugu fuusho fardaha cadcad ee ciidanka Rabbiga ciidammada. Daaqadaha furan waa meesha barakada ama habaaranka Malaakii lagu shubo. Daaqadda furan ee Miller waa meesha qashinka laga saaro oo jawharadaha sanduuqa dahabka lagu ururiyo.

Tixraaca ugu horraysa ee daaqadaha samadu waxay ku jirtaa qisadii Nuux, oo markii daaqadahaasu furmeen, waxaa da'ay roob afartan maalmood iyo afartan habeen. Marka daaqaduhu furmaan, siddeed nafood ayaa saaran doonnida. Baabtiiskii Badda Cas wuxuu horseeday afartan sannadood oo warwareeg ah ilaa Urdun laga gudbay. Markii Masiixu dabadeed lagu baabtiisay isla goobtaas, waxaa loo kaxeeyey cidlada afartan maalmood. Markii uu sara kacay, sida uu baabtiiskiisu u sii tilmaamay, wuxuu xertiisii baray afartan maalmood ka hor intaanu samada kor ugu bixin.

Marka kiniisaddu ka beddelanto kiniisadda dagaallamaysa oo ay noqoto kiniisadda guulaysatay, Boqor Daa'uud oo soddon jir ahi wuxuu xukumi doonaa afartan sannadood. Kiniisadda guulaysatay waxaa lagu matalaa nebi, wadaad, iyo boqor. Nebigii soddon jirka ahaa markii uu bilaabay adeeggiisii labaatn iyo laba sannadood socday wuxuu ahaa Yexesqeel, wuxuuna adeeggaas bilaabay markii samooyinku furmeen.

Oo waxaa dhacay sannaddii soddonaad, bishii afraad, maalinteedii shanaad ee bisha, anigoo ku dhex jira maxaabiistii ag joogtay webiga Kebaar, in samooyinku furmeen, oo aan arkay muuqashooyinkii Ilaah. Yexesqeel 1:1.

Markuu Yuusuf soddon jir ahaa ayuu bilaabay inuu u taliyo sida wadaad, waxaana hortimid dabayshii bari ee Islaamka oo wadatay qalalaase sii xoogaysanaya, kaas oo u oggolaaday Masar, oo ah masduulaagga badda dhex jiifa, inay hirgeliso dawlad hal-aduun ah. Qalalaasahaas dhexdiisa Yuusuf wuxuu cuntadii ku ururiyey bakhaarada.

Bishii Luulyo ee sannadkii 2023, cod baa laga maqlay cidlada, dabadeedna Libaaxa qabiilka Yahuudah wuxuu bilaabay inuu furo shaabbadda farriinta Qayladii Habeenbadhka. Sannadkii 2024, imtixaankii aasaasiga ahaa ee dibadda ee alfa wuxuu kala saaray laba dabaqadood, hawshii furista shaabbadduna way sii socotay. Haatan sannadkan 2026, imtixaanka gudaha ee omega ee macbudka, kaas oo mar kale kala saari doona laba dabaqadood, ayaa yimid.

Toddobaadka quduuska ah ee Masiixu, isagoo ah Rasuulka Axdiga, uu axdiga kula adkeeyey kuwo badan waa barxadda iyo meesha quduuska ah. Oktoobar 22, 1844 ilaa Miikaa'iil istaago (siduu yeelay dhammaadkii toddobaadkaas quduuska ah markii Istefanos la dhagxiyey) waa Quduuska ugu Quduusan. Iidihii gu'ga waxaa lagu dhammaystiray toddobaadka quduuska ah, waana alfa-da iidaha; iidaha dayrta ee buunanka maalinta kowaad, maalinta Kafaaraggudka maalinta tobnaad, dabadeedna iidda taambuugyada laga bilaabo maalinta shan iyo tobnaad ilaa maalinta laba iyo labaatanaadna waa oomega-da iidaha.

“Sidaas oo kale noocyadii tusaalaha ahaa ee khuseeya imaatinka labaad waa in lagu oofiyaa wakhtiga lagu tilmaamay adeegga astaanta ah. Nidaamkii Muuse hoostiisa, nadiifinta meesha quduuska ah, ama Maalinta Weyn ee Kafaaraggudka, waxay dhacday maalintii tobnaad ee bisha toddobaad ee Yuhuudda (Laawiyiintii 16:29–34), markaas oo wadaadka sare, markuu kafaaraggud u sameeyey reer binu Israa'iil oo dhan, oo sidaas dembiyadoodii uga qaaday meesha quduuska ah, uu soo baxay oo dadkii barakeeyey. Sidaas awgeed waxaa la rumaysnaa in Masiix, oo ah Wadaadkeenna Sare ee weyn, uu soo muuqan doono si uu dhulka ugu daahiriyo baabbi'inta dembiga iyo dembilayaasha, iyo inuu dadkiisa sugaya ku barakeeyo

dhimasho-la'aan. Maalintii tobnaad ee bisha toddobaad, Maalinta Weyn ee Kafaaraggudka, wakhtiga nadiifinta meesha quduuska ah, taas oo sannadkii 1844 ku beegnayd laba iyo labaatankii Oktoobar, ayaa loo arkay inay tahay wakhtiga imaatinka Rabbiga. Tani waxay waafaqsanayd caddaymihii hore loo soo bandhigay ee ahaa in 2300-ka maalmood ay ku dhammaan doonaan xilliga dayrta, gunaanadkuna wuxuu u ekaa mid aan la diidi karin.”

“Masaalka ku qoran Matayos 25 wakhtiga sugitaanka iyo hurdo-raacdu waxaa ku xiga imaatinka arooska. Tani waxay waafaqsanayd doodihii imminka la soo bandhigay, kuwaas oo laga soo qaatay waxsii-sheegidda iyo waliba tusaalooyinkii astaanta ahaa. Waxay xambaarsanaayeen qancin xoog leh oo runnimadooda ah; oo ‘qayladii habeenbadhka’ waxaa ku dhawaaqay kumanyaal rumaystayaal ah.

“Sida hir hir ah ayuu dhaqdhaqaaqu dalka ugu baahay. Magaalo ilaa magaalo, tuulo ilaa tuulo, iyo weliba meelo fogfog oo baadiye ah ayuu gaadhay, ilaa dadkii Ilaah ee sugayay si buuxda loo kiciyey. Qallafsanaantii xamaasadda xad-dhaafka ahi waxay ku baaba'day hortii ku dhawaaqidan sida dhaxantii aroornimo ay ugu baabba'do qorraxda soo baxaysa hortood. Mu'miniintu waxay arkeen shaki iyo jahawareerkoodii oo laga qaaday, rajona iyo geesinnimona waxay dhaqaajiyeen qalbiyadooda. Shaqadu way ka madhnaayd xadgudubyadaas had iyo goor muuqda marka ay jirto kacsanaan dadnimo oo aanay xukumin saamaynta Erayga iyo Ruuxa Ilaah. Dabecaddeedu waxay la mid ahayd xilliyadii is-hoosaysiinta iyo Rabbiga loogu soo noqoshada oo ka dhex dhici jiray Israa'iiltii hore markii ay daba socdeen farriimaha canaanta ee ka imanayay addoommadiisa. Waxay sidday astaamaha lagu garto shaqada Ilaah qarni kasta. Waxaa yaraa farxadda kacsan ee xamaasadda leh, balse waxaa badnaa baaritaan qoto dheer oo qalbiga ah, qirashada dembiga, iyo ka tegidda dunida. Diyaar-garowga Rabbiga lala kulmayo ayaa ahaa culayskii saarnaa nafaha murugaysan. Waxaa jiray duco adkaysi leh iyo isdaahirrin aan waxba laga reeban oo Ilaah loo go'ay.” The Great Controversy, 400.

Iiddii gu'ga waxaa lagu dhammaystiray usbuuca quduuska ah, roobkii hore ama roobkii alfa-na markaas ayaa lagu daadshay Bentakostiga, sidaasna wuxuu u ahaa astaan u taagan daadinta roobka dambe ee iiddaha dayrta. Iiddahaas gu'ga waxaa lagu soo bandhigay Laawiyyintii 23, aayadaha koowaad ilaa labaatana iyo labaad. Iiddaha dayrtuna waxay ku jiraan aayadaha 23 ilaa 44. 2300 sannadood waxay ku geynayaan 1844. Labaatana iyo laba aayadood oo iiddaha gu'ga ah iyo labaatana iyo laba aayadood oo iiddaha dayrta ah. Laba qaybood oo labaatana iyo laba ah cutubka saddex iyo labaatanaad.

Iiddii buunbuunintu waxay ahayd digniin sheegaysa in xukun dhici doono toban maalmood gudahood, iidda taambuugyaduna waxay ahayd dabbaaldegyo farxadeed oo loo sameeyo dembiyadii la cafiyey Maalinta Kafaaraggudka. Sabtida iyo maalinta siddeedaad ee ka dambaysa iidda waxay ka dhigan yihiin nasashada Sabtida ee kunka sano ah ee dhulka.

Laakiin, gacaliyayaalow, waxan keliya ha idinka qarsoomin, in Rabbiga agtiisa maalin keliya ay la mid tahay kun sannadood, kun sannadoodna ay la mid yihiin maalin keliya. 2 Butros 3:8.

Malaa'igtii kowaad waxay ku dhawaaqday furitaanka xukunka, heerkaas nebiyadeedna, 1798, oo ahaa “wakhtiga dhammaadka” ee Daanyeel, waa dhammaystirka iidda buunannada; laakiin Agoosto 11, 1840, farriintii la furfuray ee malaa'igta kowaad ee 1798 ayaa lagu xoojiyey

dhammaystirka waxsii sheegidda hoogga labaad. Islaamku waa qayb ka mid ah digniinta iidda buunannada, taas oo ku dhawaaqaysa maalinta xukunka ee soo dhowaanaysa.

Kuwa doonaya inay arkaan, ciidaha dayirta ee buunanka iyo taambuugyadu waxay matalaan ciidaha alfa iyo omega, iyadoo xukun uu dhexda kaga jiro. Ma aha wax iska dhacay in ciidahan lagu aqoonsaday Laawiyiintii labaan iyo saddex. Labaan iyo saddex waa astaanta kafaaraggudka. Ma aha wax iska dhacay in ciidda ugu horraysaa ay tahay maalinta kowaad ee bisha toddobaad iyo in ciidda ugu dambaysaa ay ku dhammaato maalinta laba iyo labaatanaad. Ciidda buunanku waa xarafka koowaad ee alifbeetada Cibraaniga, maalinta Kafaaraggudkuna waa xarafka dhexe, ciidda taambuugyaduna waa xarafka laba iyo labaatanaad ee alifbeetada Cibraaniga.

Cutubka saddex iyo labaatanaad, aayadaha 23 ilaa 44 ee Laawiyiintii, waa laba iyo labaan aayadood oo ku dhex yaal “qaab-dhismeedka runta.” Maalinta tobnaad ee dhexda ku taallaa waxay tilmaamaysaa imtixaan, waayo toban waa astaan imtixaan, oo Maalinta Kafaaraggudkuna waa halka caasinimada kuwa luntay lagu diiwaangeliyo laguna xalliyo, caasinimadaasna waxa matala xarafka saddex iyo tobnaad ee alifbeetada Cibraaniga. Xarafka dhexda ee erayga Cibraaniga ah ee runta waa kii saddex iyo tobnaad, wuxuuna la jaanqaadaa maalinta tobnaad ee bisha toddobaad, oo isagoo ah calaamad jid-muujiin ah wuxuu leeyahay astaamaha nebiyadeed ee alifbeetada Cibraaniga iyo maalinta gaarka ah. Toban lagu daray saddex iyo toban waa saddex iyo labaan. Toddobaatan waa isu-geynta 10 jeer 7, maalinta tobnaad ee bisha toddobaadna sidoo kale waxay u dhigantaa toddobaatan, taas oo ah astaan muujinaysa dhammaadka wakhtiga nimcada.

Markaasaa Butros ayaa u yimid oo ku yidhi, Rabbiyow, immisa jeer ayuu walaalkay igu dembi geli doonaa, anna waan u cafiyi doonaa? Ilaa toddoba jeer miyaa? Ciise ayaa ku yidhi, Kuguma odhanayo, Ilaa toddoba jeer, laakiin, Ilaa toddobaatan goor oo toddoba ah. Matayos 18:21, 22.

Afar boqol iyo sagaashan sannadood ayaa loo qoondeeyey Israa’iiltii hore. Sannadahaas waxaa laga jaray laba kun iyo saddexda boqol ee sannadood, waxaana lagu matalay toddobaatan toddobaad; sidaas daraaddeed Ciise wuxuu caddeeyey in xadka wakhtiga nimcada ee tijaabada ahi yahay afar boqol iyo sagaashan, taas oo lagu matalay “toddobaatan” toddobaad ee Daanyeel sagaal.

Toddobaatan toddobaad ayaa lagu gooyay dadkaaga iyo magaaladaada quduuska ah, in xadgudubka la dhammeeyo, oo dembiyada dhammaad loo yeelo, oo dembiga kafaaraggud loo sameeyo, oo xaqnimada weligeed ah la keeno, oo aragga iyo wax sii sheegidda la shaabadeeyo, oo Kan ugu Quduuska ah la subko. Daanyeel 9:24.

Ereyga Cibraaniga ah ee loo tarjumay “la gooyey” waxa keliya lagu adeegsaday aayaddan Axdiga Hore dhexdiisa, macnaheeduna waa “la go’amiyey ama la xukumay.” Way ka duwan tahay erayga sida caadiga ah loo adeegsado ee loo tarjumo “la gooyey,” kaas oo ku salaysan Abrama oo allabaryadii kala gooyay tallaabadii ugu horraysay ee axdiga ee Bilowgii shan iyo tobnaad. Waxa “la go’amiyey” oo “la xukumay” in Israa’iil ay yeelan doonto afar boqol iyo sagaashan sannadood oo waqti tijaabo ah, dabadeedna laga goyn doono iyagoo ah dadka axdiga Ilaah. Laba “gooyin” oo

kala duwan; mid matalaysa muddadaas inay tahay wakhti tijaabo ah oo “laga gooyey” tiro ka weyn iyada oo loo marayo tirada toddobaatan, iyo marka “khamriga cusub” ee Yoo’eel “laga gooyo” afafkooda, waqtiga tijaabadu wuu xidhmaa. Toddobaatan waxay u taagan tahay xidhitaanka waqtiga tijaabada.

Iidaha dayrta waxay xambaarsan yihiin saddexda tallaabo ee erayga Cibraaniga ah ee “runta.” Iidaha dayrta waxay ka bilaabmaan Laawiyiintii 23:23, calaamadda dhexe ee Maalinta Kafaaraggudkuna waa maalinta tobnaad iyo xarafka saddex iyo tobnaad, kuwaas oo isu dhigma 23, waxaana Iidda Teendhooyinka ku dhammaataa maalinta laba iyo labaatanaad, dabadeedna waxaa xigta sabti weyn oo ka dambaysa iidda, tuducaasina wuxuu ku dhammaadaa 23:44.

Laawiyiintii waxay ka dhigan tahay wadaadnimada Laawiyiinta. Ciidaha gu’ga waxaa lagu muujiyey cutubka 23:1–22, dabadeedna ciidaha dayrta waxaa lagu muujiyey 23:23–44. Ciidaha gu’ga waxaa lagu soo bandhigay laba iyo labaatanaad aayadood, alifbeetada Cibraaniguna waa laba iyo labaatanaad xaraf. Ciidaha dayrtana sidoo kale waxaa lagu dhigay laba iyo labaatanaad aayadood. Iidda buunanka waxay ku dhawaaqdaa soo dhawaanshaha xukunka ee Maalinta Kafaaraggudka. Dabadeed Iidda Taambuugyada waxay socotaa toddoba maalmood, taasoo ku dhammaanaysa maalinta laba iyo labaatanaad ee bisha toddobaad. Maalinta koowaad ee toddobada maalmood waxay ahayd Sabti xafladeed, sida ay ahayd maalinta siddeedaad, taas oo ahayd maalinta ka dambaysa iidda toddobada maalmood. Maalinta koowaad iyo maalinta siddeedaad waxay maalinta siddeedaad ka dhigayaan astaan u ah siddeedaadka ka tirsan toddobada.

La hadal reer binu Israa’iil, oo ku dheh, Maalinta shan iyo tobnaad ee bishan toddobaad waxay Rabbiga u ahaan doontaa iidda teendhooyinka muddo toddoba maalmood ah. Maalinta kowaad waxaa jiri doona shir quduus ah; mana aad qaban doontaan innaba hawl addoonnimo ah. Toddoba maalmood waa inaad Rabbiga u bixisaan qurbaanno dab lagu gubo; maalinta siddeedaadna idiin waxay ahaan doontaa shir quduus ah, oo waa inaad Rabbiga u bixisaan qurbaanno dab lagu gubo; waa shir weyn oo qaddarin leh, mana aad qaban doontaan innaba hawl addoonnimo ah. ... Oo weliba maalinta shan iyo tobnaad ee bisha toddobaad, markaad soo ururisaan midhaha dalka, waa inaad Rabbiga u dhawrtan iid toddoba maalmood ah; maalinta kowaad waa sabti, maalinta siddeedaadna waa sabti. Laawiyiintii 23:34–36, 39.

Sabtida xafladda ee maalinta siddeedaad waxay ka dhigan tahay Sabtida kun-sannadeedka, taas oo ka dambaysa iidda Taambuugyada. Warwareeggii reer binu Israa’iil ee cidlada ku jiray afartan sannadood waxaa lagu xusaa iyadoo lagu noolaado taambuugyo inta lagu jiro maalmaha iidda Taambuugyada, waxayna ka dhigan tahay ma aha oo keliya shubista roobka dambe, laakiin sidoo kale wakhtiga dhibaatadii Yacquub, marka malaa’igtu kuwa Ilaah aamin u ah ku hoggaamiyeen buuraha iyo buur-dheeraha si loo ilaaliyo.

“Wakhtiga dhibaatada, kulligeen waxaynu ka qaxnay magaalooyinka iyo tuulooyinka, hase ahaatee waxaa na eryaday kuwa sharka leh, kuwaas oo seef ku galay guryihii quduusiinta. Waxay seefta u taagayeen inay nagu dilaan, laakiinse way jabantay, oo u dhacday iyadoo aan ka tabar badnayn sida xaab caws ah. Markaas kulligeen habeen iyo maalinba waxaynu u qayshannay samatabbixin, qayladiina waxay kor ugu kacday Ilaah hortiisa. Qorraxdu way soo baxday, dayaxuna wuu istaagay. Durdurkiina way joogsadeen inay qulqulaan. Daruuro madow

oo culus ayaa soo baxay, oo isku dhaceen. Laakiin waxaa jiray meel qudha oo cad oo ammaan deggan leh, halkaas oo ay ka timid codkii Ilaah oo la mid ahaa biyo badan, kaas oo gariiriyey samooyinka iyo dhulkaba. Samadu way furantay oo way xirnatay, oo waxay ku jirtay kacdoon. Buuruhu waxay u gariireen sida cawsduur dabaysha ku jira, oo waxay hareeraha oo dhan ku tuureen dhagaxyo jajaban. Baddu waxay u karkartay sida dheri, oo waxay dhagaxyo ku tuftay berriga. Oo markii Ilaah sheegay maalinta iyo saacadda imaatinka Ciise, oo uu dadkiisa gaadhsiiyey axdigii weligiis ahaana, ayuu hal weedh ku hadlay, dabadeedna wuu hakaday, intii ay erayadu dhulka dhex marayeen. Israa'iilka Ilaah waxay istaageen iyagoo indhahooda kor u fiiqay, dhegaysanaya erayadii sida ay uga soo baxayeen afka Rabbiga, oo ugu guuxayeen dhulka sida onkodka ugu codka dheer. Waxay ahayd arrin cabsi badan oo aad u quduus ah. Dhammaadka weedh kasta, quduusiintu way ku dhawaaqeen, Ammaanu ha ahaato! Halleeluuyaah! Wejiyadoodii waxaa iftiimiyey ammaanta Ilaah; oo waxay la dhalaaleen ammaanta sidii wejigii Muuse u dhalaalay markii uu Siinay ka soo degay. Kuwa sharka lehna ammaantaas aawadeed ma ay eegi karin iyaga. Oo markii barakadii aan dhammaanayn lagu dhawaaqay kuwii Ilaah maamuusay iyagoo Sabtidiisa quduus ka dhigayay, waxaa dhacay qaylo weyn oo guul ah oo ka dhan ah Bahalkii iyo Sawirkiisii.”

“Markaas ayaa sannaddii yubilee bilaabatay, markii dalku nasan lahaa.” Review and Herald, July 21, 1851.

Ciise ayaa soo noqda, dhulkuna wuu nastaa kun sannadood, sida ay u sii tilmaameen sabsidii sannadka toddobaad ee dhulka iyo yubilee. Aayadda saddexaad ee Laawiyiintii labatan iyo saddexaad, sabsidii maalinta toddobaad ee dadka ayaa lagu aqoonsaday inay tahay hordhaca cutubka ku dhammaada siddeedaad, taas oo ah tan toddobada ka dambaysa, oo metelaysa sabsidii sannadka toddobaad ee nasashada dhulka.

Markaasaa Rabbigu Muuse la hadlay, isagoo leh, Reer binu Israa'iil la hadal, oo ku dheh iyaga, Waxa ku saabsan iidaaha Rabbiga oo aad ku dhawaaqaysaan inay yihiin shirar quduus ah, kuwanu waa iidahayga. Lix maalmood waa in hawl la qabtaa; laakiinse maalinta toddobaad waa sabsida nasashada, oo ah shir quduus ah; wax shuqul ahna ha ku samaynina dhexdeeda; taas waa sabsida Rabbiga ee guryihiinna oo dhan. Laawiyiintii 23:1–3.

Alfa ee cutubka saddex iyo labatan waa Sabsida maalinta toddobaad, omega-na ee cutubkuna waa kunka sannadood ee dhulku madhnaan doono, taas oo lagu sii sawiray Sabsida sannadka toddobaad ee dhulka iyo yubilee. Alfa ee cutubku waa ciidaha gu'ga oo ka bilaabma Sabsida maalinta toddobaad kuna dhammaada aayadda laba iyo labatan; halka omega-na ee cutubku ku dhammaado maalinta laba iyo labatan ee bisha toddobaad, waxaana ku xiga Sabsida xafladeed ee maalinta siddeedaad oo matasha Sabsida sannadka toddobaad ee dhulka.

Aayadaha kow ilaa labatan iyo laba waxay matalaan hawsha Masiixa ee ah Wadaadka Sare ee Jannada ku jira meesha quduuska ah; aayadaha saddex iyo labatan ilaa afar iyo afartan waxay matalaan hawshiisa ee ku jirta Quduuska ugu Quduusan. Laawiyiintii waa astaan wadaaddada ah, waxayna meteshaa adeegga wadaadnimada sare ee Masiixa. Sabsida alfa ee maalinta toddobaad dib bay ugu laabataa abuurista, Sabsida omega ee sannadka toddobaadna waxay gaadhaa ilaa dhulka oo laga dhigo mid cusub. Laawiyiintii cutubka saddex iyo labatan taariikh ahaan wuxuu ka soo

billowdaa abuurista ilaa dib-u-abuurista.

Farxadda ama ceebta farriinta nebinnimada ahi waa astaan u ah kuwa haysta farriinta Qaylada Habeenbadhka ama mid been-abuur ah. Ilaa runtaan lagu daro qisada, arrinta dhalisa ceebta waa la seegayaa. Kuwa haysta saliidda runta ah ma seegi doonaan qodobkan. Farxaddu waxay matalaysaa kuwa dembiyadoodii laga qaaday, waxaana lagu soo bandhigayaa kuwa u dabbaaldegaya Iiddii Taambuugyada.

Kolkaasna jidh buu noqday, oo wuu inagu dhex degay, (oo waxaannu aragnay ammaantiisii, oo ah ammaanta sida tan Wiilka keliya ee Aabbaha ka dhashay,) isagoo ka buuxa nimco iyo run. Yooxanaa 1:14.

Ereyga Giriigga ah ee loo tarjumay “degay” wuxuu ka dhigan yahay “teendheysasho.” Ciise wuxuu noqday jidh, oo wuu nala teendheystay. Wuxuu qaatay dabeecaddeenna aadanaha, teendhaddeenna, hoygeenna, aqalkayaga cawska ah, jidhkeenna. Butros sidan buu u yidhi:

Haa, waxaan u arkaa inay habboon tahay, intaan ku jiro teendhadan, inaan idinku baraarujiyo idinkoo xusuusin la idin siinayo; anigoo og in dhowaan aan iska dhigi doono teendhadaydan, sida Rabbiyeenna Ciise Masiix ii tusay. 2 Butros 1:13, 14.

Bawlos sidan buu u yidhi:

Waayo, waxaynu og nahay in haddii gurigeenna dhulka ah oo ah teendhadan la dumiyo, aynu leenahay dhismo xagga Ilaah ka yimid, guri aan gacmo lagu samayn, oo weligiis ku jira samooyinka. Waayo, kan dhexdiisa ayaynu la taahnaa, annagoo si aad ah u doonayna in laynagu huwiyo gurigeenna jannada ka yimid; haddii, annagoo huwan, aanan qaawan la helin. Waayo, innaga ku jirna teendhadan waynu la taahnaa annagoo culays saaran yahay; ma aha inaan doonayno in la inaga siibo, laakiinse in laynagu sii huwiyo, si dhimashadu nolosha ugu liqanto. 2 Korintos 5:1–4.

Iidda teendhooyinku waxay astaan u tahay shaabadaynta boqol iyo afartan iyo afar kun, taas oo la dhammaystiro marka daaqadaha samadu furmaan. Marka dembiyada boqol iyo afartan iyo afar kun la qaado, Ruuxa Quduuska ah ayaa qiyaas la’aan loogu shubi doonaa kiniisadda guulaysatay. Xukunku wuxuu u dhammaaday boqol iyo afartan iyo afar kun, oo kuwa la shaabadeeyeyna way baxaan si ay u naadiyaan qaylada dheer ee malaa’igta saddexaad iyagoo ku jira xoogga Ruuxa Quduuska ah, sida lagu matalay Iidda Teendhooyinka.

Jidhkeenna waa macbud, waana teendho, taas oo ah taambuug. Kuwii Yerusaaalem isugu yimid inay u dabaaldegaan iidda taambuugyada, waxay u dabaaldegayeen in dembiyadoodii la tirtiray. Muuse waxaa loo adeegsaday in taambuugga cidlada laga taago, iidda taambuugyaduna dhammaadka waxaa loo dabaaldegi jiray iyadoo lagu nool yahay waabab cidlada ku yaal, waayo Ciise had iyo jeer wuxuu dhammaadka ku muujiyey bilowga.

Sidaas daraaddeed, walaalaha quduuska ahow, kuwiinna ka qaybqaatay yeedhidda samada, fiirsada Rasuulka iyo Wadaadka Sare ee qirashadeenna, Masiix Ciise; kaas oo aamin u ahaa kii isaga doortay, sida Muusena aamin ugu ahaa gurigiisa oo dhan. Waayo, ninkan waxaa loo tiriyey inuu istaahilo ammaan ka sii weyn kan Muuse, maxaa yeelay kii guriga dhisay ayaa

sharaf ka weyn leh guriga. Waayo, guri kastaba nin baa dhisa; laakiinse kii wax walba dhisay waa Ilaah. Muusena runtii wuxuu aamin ugu ahaa gurigiisa oo dhan sidii addoon, markhaati ahaan waxyaalihii dabadeed laga hadli lahaa; laakiin Masiixu sidii Wiil gurigiisa u sarreeya; gurigaasna innagaa ah, haddii aynu adkaysanno kalsoonaanta iyo faanka rajada ilaa ugu dambaysta. Cibraaniyada 3:1–6.

Muuse wuxuu ahaa addoonkii aaminka ahaa ee Ilaah u adeegsaday in lagu dhiso teendhada quduuska ah, laakiin Masiixu, isagoo ah Wadaadka Sare iyo Rasuulka, wuxuu leeyahay sharaf ka sii weyn tan addoonka Muuse. Guri kasta—laga bilaabo teendhadii quduuska ahayd ee Muuse, ilaa macbudkii Sulaymaan, ilaa macbudkii Herodos oo dib-u-habayn lagu waday lix iyo afartan sannadood, macbudka aadanaha oo leh 46 koromosoom, iyo macbudkii Millerite-ka ee 1798 ilaa 1844—dhammaantood Ilaah baa dhisay. Safka nebiyadeed ee muujinta kala duwan ee macbudyada, kaas oo ka bilaabmaya Beertii Ceeden, dabadeed dembiga ka dib iridda Beerta, dabadeed daadkii ka dib meelo allabaryo ah ilaa Muuse, saddexda calaamadood ee ugu waaweyn waa Muuse, Masiix, iyo boqol iyo afartan iyo afarta kun.

Muuse iyo Masiix waxay metelaan alfa iyo omega ee Israa’iiltii hore, waxaana si wadajir ah ay u metelaan isku-darka bini’aadannimada iyo Ilaahnimada, taas oo sidoo kale ay metelaan boqolka iyo afar iyo afartan kun. Markii malaa’igta saddexaad timid, ee Muujintii cutubka kow iyo tobnaad, Yooxanaa waxaa lagu amray inuu cabbiro macbudka, oo markii isla malaa’igtaas ay timid 9/11, Yooxanaa mar kale waxaa lagu amray inuu cabbiro macbudka. Labada xaaladoodba waxaa lagu amray inuu ka tago barxadda 1,260ka maalmood. Sannadkii 2023, isla malaa’igtaas ayaa timid, oo dadka Ilaah hadda waxaa loogu yeedhay inay cabbiraan macbudka. 1,260kii maalmood, ama saddex maalmood iyo badh, waxay ku dhammaadeen 2023, oo laga bilaabo bartaas ilaa wax yar ka hor sharciga Axadda macbudka waa in la taagaa. 2024 waxay calaamadisay dhigidda aasaaska, waxaana lagu arkay fallaagada oo isu muujisay koox “quudhsatay maalinta waxyaalaha yaryar,” iyagoo ka mudaaharaadaya aqoonsigii Miller ee astaanta dejisa aragtida.

Oo weliba Eraygii Rabbiga ayaa ii yimid, isagoo leh, Gacmaha Serubaabel ayaa aasaaska gurigan dhigay; gacmihiisuna way dhammaystiri doonaan; markaasna waxaad ogaan doontaan in Rabbiga ciidammadu ii soo diray xaggiinna. Waayo, bal yaa quudhsaday maalinta waxyaalaha yaryar? Waayo, way rayrayn doonaan, oo waxay arki doonaan miisaanka xarigga leh oo ku jira gacanta Serubaabel, iyagoo la jira toddobadaas; kuwaasu waa indhaha Rabbiga, oo dhulka oo dhan dhex wareega, iyagoo meel kasta u kala gooshaya. Sekaryaah 4:8–10.

In la diido aqoonsigii Miller ee ahaa in Rooma tahay tan xaqiijisa aragtida, waa in la diido aasaaska, waana “in la quudhsado maalinta waxyaalaha yaryar.” Dhaqdhaqaaqii Millerite wuxuu ahaa dhaqdhaqaaqii alfa ee malaa’igtii kowaad iyo tan labaad, halka dhaqdhaqaaqa boqol iyo afartan iyo afarta kun uu yahay dhaqdhaqaaqa omega ee malaa’igta saddexaad. Wuxuu laba iyo labataan jeer ka awood badan yahay alfa. Macnahan nebiyadeed, aasaaska dhaqdhaqaaqa Millerite waa “maalinta waxyaalaha yaryar.” In la quudhsado run kasta oo aasaasi ah oo lagu matalay labada loox ee Xabaquuq, waa dhimasho, waayo aragtida lagu xaqiijiyey aayadda afar iyo tobnaad ee Daanyeel kow iyo toban waa isla aragtiddii Sulaymaan aqoonsaday.

Meeshii aanay aragti jirin, dadku way halligmaan; laakiinse kii sharciga xajiya, waa barakaysan yahay. Maahmaahyadii 29:18.

Aragtida dhagaxa sare waa yaab badan, waayo waxay caddaynaysaa in dhagaxa geeska aasaaska ahi uu sidoo kale yahay dhagaxa sare, hase yeeshee leh awood laba iyo labaatan jeer ka badan. Imtixaankii aasaasiga ahaa ee alfa ee 2024 wuxuu ahaa farriinta shaabadaynta dibadda ee caqliga, halka imtixaanka macbudka ee omega ee 2026 uu yahay farriinta shaabadaynta gudaha ee ruuxa. Mid baa aqoonsanaysa sawirka iyo calaamadda bahalka, tan kalena sawirka iyo calaamadda Ilaah. Imtixaankaas gudaha ee omega waxa uu ku matalan yahay labada astaamood ee riyadii Miller oo ay tahay in lagu qeexo macnaha dhacdooyinka maalmaha ugu dambeeya. Waa maxay bakhaarka? Oo waa maxay hilibku?

Waxa aynu waxyaalahan ku sii wadi doonnaa maqaalka xiga.

Guurka Yuhuudda ee wakhtigii Ciise wuxuu u dhacay saddex weji oo waaweyn, kuwaas oo inta badan ku fidsanaa bilo ama sannad. Tallaabada koowaad waxay ahayd guurka sharciyeysan, oo la odhan jiray meher ama ballan-qaadka guurka, xilligaas oo guurku sharci ahaan ku dhisnaa, hase ahaatee arosadda iyo aroosku way kala maqnaayeen, halka aroosku ku noqday guriga aabbihii si uu meel ugu diyaariyo arosaddiisa. Taas aawadeed Maryan, oo ahayd afadii Yuusuf, ayaa loogu yeedhay afadiisa xataa ka hor intaanay wada degin. Daacad-darro muddadaas lagu jiro waxaa loo tixgelin jiray sino.

Muddadii sugitaanku waxay ahayd mid aan la hubin, waxayna noqon kartay maalmo, toddobaadyo ama bilo. Hubanti la'aantani waa curiye lagama maarmaan u ah masaalka. Aabbuhu wuxuu sugi karay ilaa sannad, si uu u xaqiijiyo bikrannimada arosadda. Aroosku ma sheegin maalinta ama saacadda saxda ah ee uu soo noqonayo, waayo go'aanka goorta la yeelayo wuxuu ahaa kan aabbihii; sidaas darteed arosaddu way ogayd in aroosku imanayo—laakiin ma ay ogayn goorta. Hubanti la'aantani waxay ahayd mid ula kac ah, oo ilaa aabbuhu ku amro aroska inuu tago oo uu soo kaxeeyo arosaddiisa, wax kasta oo arrintaas ku lug lahaa way dib u dhacayeen.

Markii aabbuhu yidhi, “tag oo keen arosaddaada,” aroosku wuxuu iman jiray habeenkii, isaga oo ay saaxiibbo la socdaan, iyaga oo qaylinaya oo buun afuufaya. Tani had iyo goor waxay dhici jirtay habeenkii si looga fogaado in masaafuoyin dhaadheer lagu safro kulaylka maalinta, kaas oo noqon kara mid aad u daran dhulka Israa'iil. Tooshash iyo saliid baa loo baahnaa, waayo nalal jidad ma jirin, socodkaasna wuxuu socon karay saacado badan. Weedha rasmi ahaan loo adeegsan jiray caadooyinka guurka Cibraaniyiintii hore, ee lagu dhawaaqi jiray inta lagu jiro socodyadaas, waxay ahayd, “Bal eega, aroosku waa imanayaa!”

Bikradaha (gabdhaha aroska) ee masaalka ku jira ma ahayn dumar iska caadi ah; waxay ahaayeen adeegtooyinkii arosadda, iyaga oo la sugaya iyada, lana filayay inay ku biiraan socodka aroska, isla markaana ay waajib ku ahayd inay diyaar ahaadaan saacad kasta oo ay sitaan saliidooda u gaarka ah si ay jidka ugu iftiimiyaan guriga aroska. Shucladuhu si dhakhso ah bay u guban jireen, sidaas daraaddeed waxay ahayd lagama maarmaan in la keeno saliid dheeraad ah, haddii safarku dheeraado. Ma jirin wax wadaag bulsheed ah oo saliidaha ah.

Dib-u-dhacu waa arrin caadi ah oo ka jirta socodkii qadiimiga ahaa iyo guurka, mana ahayn dhibaato dhinaca dhaqanka ah. Dib-u-dhac waa la filayey, hurudduna waxay ahayd wax caadi ah. Kala soociddu kuma jirto hurdada, balse waxay ku jirtaa diyaar-garowga, ee kuma jirto soo-jeedka. Bikradihii nacasyada ahaa uma ay sii qorshayn dib-u-dhac sida kuwii xigmadda lahaa ay yeeleen. Qof kastaa wuu seexan lahaa, waayo muddada ka bilaabmaysa meherka sharciyeysan ilaa dhammaystirka guurka waxay qaadan kartaa sannad.

Markii ay socodkii xafladdu gaadheen gurigii arooska, waxaa billowday diyaafaddii guurka, albaabkiina si joogto ah ayaa loo xidhay, kuwii dambena lama oggolaan in ay soo galaan. Taasu naxariis-darro ma ahayn—ee waxay ahayd caado, waayo qof kasta oo goor dambe garaaca ka dib markii albaabku xidhmay waxay ka dhignayd inuusan ka mid ahayn socodkii xafladda.

Ciise ma uu allifaynayn sawir-maalmeed cusub, mana uusan bixin wax sharraxaad ah oo ku saabsan masaalkan sida uu marar badan yeeli jiray. Uma uu baahnayn inuu sharraxaad bixiyo, waayo dhammaan faahfaahinnadan dhaqan ahaaneed si buuxda ayay u garanayeen kuwii dhegeysanayay. Ciise wuxuu tilmaamayay guur dhab ah oo Bariga ka jira, ee ma ahayn wax aan la taaban karin.

Faahfaahinta si buuxda ayaa looga taageerayaa markhaatiga Cibraaniga, iyo weliba taariikhyahannada xilliyadii Roomaanka iyo Giriigga.

Mishnah-da (qarnigii 2aad ee Miilaadiga, hase yeeshee xafidaysa caadooyinkii xilligii Macbudka ka hor 70 Miilaadiga)

Talmuudka (uruurin dambe, hase yeeshee soo xiganaya dhaqan hore)

Yooseefus (taariikh-yahankii Yuhuudda ee qarnigii 1aad)

Liturjiyadda arooska Rabbaaniyiinta iyo doodaha sharciyeed

Kormeerayaashii Giriigga iyo Roomaanka ee Yahuudiya

Yuusufus ma bixiyo “buug-hage aroos” oo nidaamsan, hase yeeshee faahfaahinta sharci iyo dhaqan ee uu si iska caadi ah u qaadanayaa waxay si buuxda ula jaanqaadaan sharaxaadaha Mishnah/Talmud. Mishnah waa isha ugu muhiimsan.

Masaalku si aad u xooggan buu ugu dhacay dhegeystaha Yuhuudiga ah ee qarnigii 1aad, waayo waxba oo ku jira Matayos 25 uma baahnayn sharaxaad. Imaatinka saqda dhexe wuxuu ahaa wax caadi ah, laambadaha iyo saliiduna waxay ahaayeen waxyaalo daruuri ah oo muuqda, dib-u-dhac u dhexeeya meherka sharciga ah iyo socodkii saqda dhexe la filayey, albaabka la xidhayna wuxuu ahaa hab-raac caadi ah! Bikradihii la reebay way ceeboobeen, oo dhegeystayaasha Yuhuudda ahaa ee xilligii Ciise, ceebta bikradda nacaska ah si buuxda ayay ugu mutaysatay. Iyagoo si fiican u yaqaanay dhaqankaas, dhegeystayaashii Ciise wax naxariis ah uma ay hayn lahayn bikradaha nacaska ah, maxaa yeelay qof walba wuu ogaa in isu-diyaarintu ay ahayd masuuliyad waajib ah oo saaran bikrad kasta oo lagu casuumo inay ka mid noqoto socodka. Xaqiiqooyinkaas aad bay ugu caddaayeen dhegeystayaasha Yuhuudda ahaa oo Ciise marna uma baahnayn inuu bixiyo wax sharaxaad ah oo ku saabsan masaalka.

